8. Forum Digital: business in Ukraine is ready for a digital breakthrough. – Delo.ua, February 7, 2019, URL: https://delo.ua/business/forum-digital-biznes-v-ukraine-gotov-k-cifrovom-349977.

Марина АНІСІМОВА,
кандидат історичних наук,
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний податковий університет
Ігор МУХІН,
кандидат філософських наук, доцент,
Державний податковий університет

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЧИ МОЖЛИВО ЗАБЕЗПЕЧИТИ СОЦІАЛЬНУ СПРАВЕДЛИВІСТЬ?

Ефективність та усталеність податкової системи – це одна з умов стабільності розвитку економіки країни та запорука добробуту її населення, бо саме на податки припадає левова частка бюджетних надходжень. А будь-які перекоси у податковій політиці – один із відчутних дестабілізуючих факторів розвитку, що може обернутися катастрофічними наслідками для держави навіть у мирний час. Під час війни, коли формування бюджету відбувається в умовах суттєвого структурного дефіциту та величезної залежності від допомоги міжнародних партнерів, його руйнівний вплив збільшується на порядок. В найгіршому випадку він може призвести навіть до втрати економічної незалежності держави. З огляду на це, із запровадженням будь–яких податкових змін, при всій їх нагальній необхідності, варто бути дуже обережними. Але й зволікання з пошуком механізмів розв'язання цієї ділеми є не менш небезпечним.

У 2024 році економіка України вочевидь наблизилася до межі своїх можливостей у справі фінансування армії. Ті потреби оборони, які протягом минулих двох років війни владі з великим напруженням вдавалося задовільняти за рахунок усіх надходжень, що збиралися внутрі країни, тепер не покриваються ними. А отже у владних колах чимдалі активніше обговорюються різні ідеї щодо

суттєвого збільшення джерел внутрішніх надходжень у державну скарбницю. Палітра варіантів коливається в амплітуді від екзотичних – сплачувати гроші за бронюання працівників від мобілізації – до традиційних пропозицій – підвищувати ставки існуючих та запроваджувати нові податки.

Однак варто пам'ятати, що як під час війни, так і після її завершення, одним з ключових завдань трансформації суспільства є вибудовування справедливої соціальної системи, зменшення ступеня нерівності, створення солідарної моделі держави. Саме на ньому буде фокусуватися запит суспільства й має акцентуватися політика держави. Звідси цілком зрозуміло, що вже зараз, намагаючись віднайти нові ресурси для стабільного поповнення державного бюджету в умовах воєнного стану, влада має балансувати між завданням задоволення потреб ЗСУ, що тримають фронт, збереження та підтримки бізнесу та інтересами пересічних громадян–платників податків, що поповнюють бюджет, забезпечуючи його видатки.

Зважаючи на це, видається доцільним поділитися деякими міркуваннями щодо загальної картини, яку маємо у цій чутливій сфері суспільного життя натепер. Більшість тих, хто переймається пошуками варіантів вирішення проблем з наповненням бюджету під час війни за рахунок податкових змін (і представники владних структур, і науковці), чомусь розгортають свої дискусії переважно у площині підтримки бізнесу в умовах воєного стану з метою допомогти суб'єктам господарювання вистояти в умовах війни.

Не заперечуючи проти важливості цього фактору, пропонуємо детальніше розглянути податкове навантаження з точки зору виокремлення суб'єкта, який є кінцевою ланкою виконання податкових платежів. Інакше кажучи, подивитися, хто реально витягує на собі основний податковий тягар.

В Україні не розділяють оподаткування праці, споживання і капіталу. А це дуже показово і ось чому. При оподаткуванні праці мова йде про прибутковий податок і єдиний соціальний внесок (ЄСВ), який не є класичним податком. У другому випадку – при оподаткуванні споживання – маємо справу з акцизами, що включаються до вартості товару і сплачуються кінцевим споживачем, тобто

знову ж таки населенням. Як видно, податки на працю і споживання сплачуються пересічними громадянами, тому що база цих платежів – праця працівника і його ж витрати на придбання товарів і послуг. Це означає, що компанія, перераховуючи ПДВ і акцизи в бюджет, просто виконує функцію податкового агента, тобто є лише управлінським фінансовим інструментом, що за дорученням держави виконує це завдання і спрощує їй процедуру своєчасного збирання грошових коштів у скарбницю.

Звернемо увагу й на те, що при підході до оцінки важливості податкових надходжень до бюджета за таким критерієм, як капіталомісткість, на першому місці серед усіх податків у довоєній моделі вітчизняної економіки був і лишається досі прибутковий податок з фізичних осіб. Він майже у три рази перевищує податок на прибуток підприємств. Це de–facto означає, що бізнес в Україні платить до бюджета зі свого прибутку майже в три рази менше, ніж населення зі своїх доходів, оскільки на відміну від західного світу, поки що податок на майно у нашій державі не відіграє ключової ролі. До того ж, якщо виокремити з загального списку податки на працю та споживання, то за бізнесом залишається обовязок сплати лише одного суттєвого податку з капіталу, а саме – податку на прибуток. А для випадків, коли мова йде про малий бізнес, – єдиного податку.

Отже, складається парадоксальна ситуація: у своїх пошуках способів «латання дірок у бюджеті» фокус уваги урядовців щодо зниження фіскального тиску концентрується не на населенні, бо про зменшення податків говорять лише для бізнесу*. Для прикладу, можна навести пропозиції стосовно заміни податку на прибуток підприємств** податком на виведений капітал. На нашу думку, життєздатні наслідки може дати й система диверсифікованих ставок податку на прибуток, яку вже почали створювати в Україні [1].

Зауважимо, що зацікавлене вивчення зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств та його адаптація до вітчизняних реалій може дати відчутні позитивні результати, особливо, якщо позбутися нічим не виправданого одностороннього фокусування на фіскальній ефективності податку на прибуток

і використовувати його на повну потужність – в якості регулятора соціально-економічних відносин [2]. Саме такі підходи й застосовують наші зарубіжні партнери, що дозволяє їм здійснювати вплив на обсяги виробництва, конкурентоспроможність їх підприємств, інвестиційний клімат та економіку країни в цілому [3]. В Україні ж регулюючий потенціал цього податку залишається практично не реалізованим та й рівень його фіскальної ефективності теж має певний ресурс для зростання за умови створення більш ефективного механізму адміністрування податків і усунення інших негативних причин.

В контексті проблеми, яка аналізується, зазначимо, що вочевидь здолати виклики сьогодення, з якими стикається Україна, є можливим за умови виваженого комплексного системного підходу до реформування. Відносно податкової сфери це означає, що такі трансформаційні зміни в ній мають бути фронтальними й стосуватися якщо не всіх, то принаймні тієї частини податків, чия питома вага у структурі доходів бюджету є суттєвою. Такими на сьогодні, крім вже розглянутого податку на прибуток, є: ПДВ, податок на доходи населення та єдиний соціальний внесок (ЄСВ), хоч він і не є класичним податком. Підходи щодо запровадження змін стосовно кожного з них, безумовно, відчутно різняться: для ПДВ – це диференціація ставок в межах від 5 до 40% залежно від типу товарів; для податку на доходи фізичних осіб – зниження його загальних ставок до 15–18% для зменшення фіскального тиску на робітників з низькими доходами; для ЄСВ – скасування максимальної бази його нарахування, а замість цього варіативно чи введення регресивної шкали оподаткування, чи запровадження спеціального податку солідарності.

Таким чином, в умовах воєного стану, коли проведення радикальної податкової реформи призупинено, але необхідність її впровадження лише посилилася у зв’язку з нагальною потребою одночасної підтримки бізнесу, обороноздатності, забезпечення всім необхідним і армії, і громадян, дотримання розумного балансу в розподілі податкового тягаря між різними групами населення є тим ключем, що дозволить вирішити перелічені завдання і створити надійне підгрунтя для досягнення перемоги й післявоєного відродження України

на засадах соціальної справедливості.

Список використаних джерел

*) Детальніше про це див.: Гордієнко М.І. Огляд змін податкового законодавства в період військового стану. *Молодий вчений.* 2023. №1 (113). С. 158–162.

**) До речі, це єдиний податок, який до останнього часу майже не зазнав змін. Пояснюється це тим, що він здебільшого регулюється Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, ніж Податковим кодексом України. Схоже тепер черга дійшла і до нього.

1. Про ставки податку на прибуток підприємств в 2023 році URL: https://medoc.ua/blog/pro-stavki-podatku-na-pributok-pidprimstv-v-2023-roci- ; Податок на прибуток: що зміниться для платників у 2024 році URL: https://vikna.tv/dlia-tebe/robota/podatok-na-prybutok-shho-zminytsya-dlya-platnykiv-podatkiv-u-2024-roczi/

2. Якимова А.М., Прищепа О.В. Вітчизняний та зарубіжний досвід справляння податку на прибуток підприємств. *Економіка і регіон*. 2012. № 3. С. 211-215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2012_3_41

3. Шумський Р. В. Зарубіжний досвід побудови системи прибуткового оподаткування юридичних осіб URL: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=33570

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Збірник тез доповідей
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(24 квітня 2024 року)

Ірпінь – 2024

УДК 351.713
ББК 67.301.141.1
Ф 63

Редакційна колегія:
Топчій Василь Васильович – Директор Навчально-наукового інституту права, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України.
Глух Марина Василівна – завідувач кафедри фінансового та податкового права, кандидат юридичних наук, професор.
Мельник Олена Петрівна – доцент кафедри фінансового та податкового права кандидат юридичних наук, доцент.

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту права (протокол № 16 від 07 травня 2024 р.)

Тези подано в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, назв, назв підприємств, установ, організацій та іншої інформації, поданої в тезах доповідей, несуть автори матеріалів та їх наукові керівники. Висловлені думки авторів можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї жодних зобов'язань. Переклади і передруки дозволяються лише за згодою авторів.

Ф 63 **Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки:** Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансова політика: теоретичні та практичні аспекти юридичної науки», 24 квітня 2024 р. / Державний податковий університет, Навчально-науковий інститут права. Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. 261 с.

ISBN 978-966-924-650-9 УДК 351.713 ББК 67.301.141.1
© Навчально-науковий інститут права Державного податкового університету, 2024 ISBN 978-966-924-650-9

ЗМІСТ

Didkivska Galyna

Professional activities of journalists in preventing financial crime…… 8

Ohorodnyk Vira

Sustainable Finance Framework in Expediating Recovery of Ukraine Through Support of Regional Development and Local Communities…… 13

Topchiy Vasyl

Digitization in the system of determinants of financial crime…….. 17

Анісімова Марина, Мухін Ігор

Податкова система України під час війни: чи можливо забезпечити соціальну справедливість?..... 22

Атаманчук Наталія

Особливості податкової політики в умовах воєнного стану в Україні…… 27

Балишев Микола

Юридична особа у податкових правопорушеннях…… 32

Батрин Олеся

Правові аспекти забезпечення обігу біоцидних продуктів у сфері охорони здоров'я: досвід Фінляндії…….. 35

Бесчастний Віктор

Зміст фінансової політики як складової економічної функції держави…….. 41

Боднарчук Оксана

Зміни в оподаткуванні на період воєнного стану в Україні…… 44

Гаврилюк Руслана

Принцип рівності як ключова засада податкової недискримінації за правом ЄС…….. 47

Денисюк Світлана

Фінансова політика закладів вищої освіти в Україні: шляхи наповнення бюджету…….... 52

Дерлюк Василь

Зарубіжний досвід досудової санації…….. 55

Дутчак Остап

Особливості реалізації принципу публічної мети в податковому праві України в умовах воєнного стану…… 59

Іванський Андрій

Окремі питання щодо визначення терміну «платіжна система» за європейським та українським законодавством…… 64

Ільницький Олег

Воєнний стан як фактор впливу на системи управління бюджетними коштами…… 70

Касьяненко Любов

Механізм фінансово-процесуального регулювання суспільних відносин….. 75

Коваль Віталій

Концептуальні засади надання електронних адміністративних послуг та їх роль у фіскальній політиці держави…… 80

Коваль Ольга, Шевчук Олександр

Вплив цифрових валют на міжнародне фінансове управління…… 85

Ковбас Ігор

Електронне адміністрування податків – один з ключових напрямків фінансової політики держави…….. 89

Кононенко Валерій

Фінансова політика в умовах воєнного стану…… 94

Косиця Ольга

Розширення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері адміністрування місцевих податків і зборів: проблеми та перспективи…… 101

Косілова Ольга, Старостюк Алла

Роль правової ідеології в процесі реалізації фіскальної функції держави…. 106

Костенко Ірина

Правове регулювання адміністрування податків в умовах дії воєнного стану…….. 110

Красько Василина

Проблематика ефективного впливу податкової політики на податкову систему України в умовах європейської інтеграції та воєнного стану…….. 114

Латковська Тамара

До питання дотримання принципу стабільності податкового законодавства в умовах воєнного стану крізь призму правової позиції судового органу….. 117

Латковський Павло

Пріоритетні напрями бюджетної політики країни в умовах тривалої повномасштабної війни…… 121

Маркіна Марія

Економічний механізм сталого фінансового забезпечення просторового планування на місцевому рівні…… 125

Мацелик Тетяна

Трансформація податкового законодавства з питань контролю під час воєнного стану…….. 128

Ніщимна Світлана

Державний зовнішній борг України як результат запозичень країни…… 136

Новицький Андрій, Наталія Новицька

Діджиталізація податкових відносин: фінансово-правовий аспект…… 140

Омельчук Віктор

Умови виконання деліктних зобов'язань у адміністративному судочинстві від теорії до практики…….. 144

Пацурківський Петро

Методологічні засади застосування прецедентного податкового права суду ЄС в Україні…….. 149

Пожидаєва Марія

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки: перипетії українського законодавства…… 154

Прасолова Крістіна

Смарт спеціалізація регіонів: передумови впровадження та можливості фінансування…… 160

Пришва Надія

Способи захисту прав платників податків…… 166

Пунда Олександр, Арзянцева Дар'я

Альтернативні системи оподаткування «малого бізнесу» та перспективи їх застосування…….. 171

Рядінська Валерія

У пошуках нових джерел наповнення бюджету: не повторити помилки….. 175

Сабадаш Наталія

Реалізація органами місцевого самоврядування своїх повноважень у податкових правовідносинах: погляд крізь практику застосування…… 183

Сакалюк Дмитро

Фінансова безпека, як важливий чинник фінансової політики…… 188

Сирко Дмитро

Проблемні питання міжнародного обміну податкової інформації в Україні... 191

Скользнєва Валерія

Банки, як суб'єкти адміністративних правовідносин. Військовий стан: проблеми та рішення…… 196

Скрипкар Ярослав

Виконавчі комітети місцевих рад об'єднаних територіальних громад як суб'єкт реалізації фінансової політики……... 200

Сластьоненко Оксана

Особливості державної митної політики України на сучасному етапі…… 205

Солдатенко Оксана

Теоретико-правові засади громадського бюджету (на прикладі м. Ірпінь)…. 208

Трофімова Лариса

Урахування судової практики під час формування фінансової політики: виклики та перспективи…….. 212

Фокін Ярослав

Фінансова система України в умовах воєнного стану: виклики та стратегії адаптації…… 218

Харченко Ярослав

Види кіберзагроз у фінансовій політиці України…….. 221

Цимбалюк Анатолій

Регулятивний потенціал податків та його реалізація в фінансовій політиці держави…….. 226

Чернецька Олена

Адміністрування податків як ключовий напрям участі України у програмі ЄС «Fiscalis»…….. 229

Чеховська Ірина, Юлія Мороз

Фінансово-правові аспекти забезпечення працевлаштування ветеранів в Україні…….. 235

Шевченко Анатолій, Санжаров Валерій

Цифровізація фінансових ринків та банківсько-фінансової сфери: вплив на майбутнє фінансового права ЄС…… 241

Шевченко Анатолій, Старостюк Алла

До питання здійснення фінансової політики держави: історична ретроспектива та сьогодення…….. 246

Мащенко Ольга

Оподаткування доходів у вигляді вартості успадкованого чи отриманого у дарунок майна у період дії воєнного стану…… 250

Кирій Олег

Визначення вимог до застосування процедури досудового врегулювання адміністративно-правових спорів…… 255